

KRANJSKI ZVON

ŽUPNIJSKI LIST ZA KRANJ IN OKOLICO.

Izdaja: mestni župni urad v Kranju.

Izhaja zadnji teden v mesecu.

L. 1932. Št. 1.

Posamezna šte. 2 Din.

*Božič poln duhovnega veselja, Kranjski zvon želi
Novo leto zdravo, srečno Vsem čitateljem.*

Dr. J. P.

Letos pri jaselcah.

Naše zunanje življenje je dandanes pač na videz še krščansko, a duše so dejansko že postale poganske. Dovolj imamo križev in znamenj na križpotih, tudi verske slike visijo še skoro v vsaki družini, cerkva nimamo nič premalo, vsi se damo krstiti, poročamo se krščansko in zlasti ob smrti hočemo veljati pred javnostjo za kristjane. A kljub temu se sovražimo, si zavidamo, si prav nič ne zaupamo, vračamo milo za drago, če moremo, se gledamo ko pes in mačka. Tako dosledno smo samo ljudje in samo ljudje, tako malo pa božji otroci. Na zunaj kristjani, na znotraj pogani. Torej nismo nič dalj ko farizeji v tistih milostnih časih, ko je Gospod prišel med svoje. O Ivan Cankar, kako si nas poznal, ko si nas ozmerjal s farizeji, ker se pač nisi bal povedati vse resnice.

Farizejski polovičarji! Malo božji, malo hudičevi — nobenemu se nečemo zameriti, a tudi zapisati se ne maramo nobenemu. Saj to je končno vsa skrivnost, zakaj je naše krščanstvo tako plitvo: **Nočemo!**

Zakaj so pač pastirji našli novorojenega Boga? »Pojdimo torej v Betlehem in pogledjmo to, kar se je zgodilo in nam je oznanil Gospod. In pohiteli so in prišli tja.« To je vse: odločili so se in šli. — Pravtako so storili trije modri: šli so proti Betlehemu, ko so zvedeli od pismarjev, kje mora biti rojen judovski kralj. Herod in vsi judovski ugledni izobraženci ter vodje pa so čepeli še dalje v Jeruzalemu in živeli naprej svojo duhovno revščino. Hoteli niso, pastirji in modri so se pa odločili in res šli.

Tudi danes Bog ni nič manj usmiljen, manj dober, pa tudi nič manj velik in svet nego takrat, toda mi smo se preobjedli njegovih dobrot in nečemo več zanje. Vsi študenti božje milosti so še vedno odprti: molitev, daritev, zakramenti, cerkveno leto še vedno ponavlja Jezusovo življenje, mi pa se igramo razvajene in nevšečne otroke. Sadev nečemo roditi. Rod smo, kakor pravi neki francoski vzgojitelj, s telesom moža in voljo otroka. Sreča hodi mimo naših hiš, kakor pripoveduje neka pravljica, mi ji pa nečemo odpreti duri. Betlehemčani smo, ki zavračamo sveto družino, ne s cer iz zlobe, ampak ker pač nečemo — pravtako kakor oni. Radi imamo svoj mir. Saj nas je pogruntal že sv. Avgustin: Ne samo k Bogu iti, temveč tudi k Bogu priti je le hoteti iti toda res in resno hoteti, ne samo napol in slabotno, z ene strani hoteti, z druge ne hoteti.

Pa še drugo jel! Krepost v igri Slehernik ne more vstati, ker zaradi Slehernikovih grehov več ne more. Zato ne sprejmemo novorojenega Boga zares in popolnoma, ker so pač naša dela slaba. »Luč je prišla na svet, pa so ljudje bolj vzljubili temo ko luč, zakaj njih dela so bila hudobna«, pravi božje pismo. Ker smo zapleteni in zaposleni s tostranskim življenjem, zato Gospoda popolnoma sprejeti ne moremo. V tla gledamo, v nebo več ne znamo odkrito in veselo pogledati. S svojim življenjem pričamo, da smo z živalmi v sorodu, ne kažemo pa, da smo tudi božji sorodniki, božji otroci po duhu in milosti.

In vendar oznanja Cerkev vsak božič: Emanuel - Bog z nami! Novorojeni Jezus je združil največje daljave: božjo neskončnost in človeško beračijo. Ko mi nismo mogli do Njega, je on prišel do nas. »Razodela se je dobrotljivost in ljudomilost Boga našega Odrešenika.«

Ko se bomo dovolj globoko zagledali v jaselce Gospodove, tedaj se bo zgodilo čudo: kar odrasli ne morejo, to premore otrokova prošnja. Tako bo tudi pogled v betlehemski hlev znova zbudil v današnjem človeku zakopano naravno dobroto in ob božjem Detetu bomo spet hoteli biti dosledni kristjani. Prav gotovo, če se bomo le dovolj potopili v ljubeznivost božjega Deteta. »Ko Boga vidno, s človeškimi očmi spoznavamo, tedaj nas to božje Detece gane, da vzljubimo nevidne dobrote«, poje božično preglasje sv. Cerkve. Kdo ne bi vzljubil Boga v tem otroku, ko nam je ljubezen do dece prirojena. Ob jaselcah torej moramo spet zahoteti s svojo otroško moderno voljo.

Pa tudi mogli bomo, če bomo jaselce dovolj poznali. »Preljubi, prikazala se je milost Boga, našega Zvečičarja vsem ljudem in nas uči, da se odpovejmo hudobiji in posvetnim željam.« Kdor vzljubi božje, ne bo precenjeval posvetnega. Kdor pa ni neredno navezan na ta svet, bo lahko poletel, kamor ga kliče Bog in njegova sreča.

Zato je Bog postal človek, da bi nas storil podobne sebi, Bogu. Zato se je privezal na zemljo, da bi nas tem bolj k sebi pritegnil. Od nas je odvisno, kakšno vlogo igramo, ali farizeja, ali Heroda ali pa modre in pastirje. Če pa smo se ob jaselcah odločili, da prevzamemo vlogo pastirjev in daljnih modrih, tedaj jo moramo pa tudi dosledno izvrševati. Ne odnehati na pol pota, morda iz obzirnosti pred ljudmi ali iz strahu pred spremembo svojega privatnega življenja. Klic betlehemskih angelov mora prevpiti vse druge glasove, glas bogastva, udobnosti, uživanja, ugleda, komodnosti itd.

Program novega življenja v pravi bogopodobnosti pa nam črta božični sv. pisec Pavel: Novorojeni ljubeznivi Odrešenik nas uči, **„da trezno, pravično in pobožno živimo na tem svetu“**.

Troje! Storimo samo to troje in bomo kristjani ne samo zato, ker se križamo, ampak tudi po srcu. Tedaj šele bomo pravi učenci novega Kralja, katere bo svet spoznal le po sadovih.

Košir Jože:

Božično praznovanje v cerkvi.

Beseda božja, Sin božji je združil božjo in človeško naravo, da bi mi vsi postali deležni božje milosti in odrešenja. To je velik pomen božje skrivnosti, božjega učlovečenja, Gospod se je ponižal v prah, da bi v nebesa dvignil človeka, svojo stvar. Kako zgovorne so torej jaselce v svoji revščini! V mrazu trepetajoče Dete, trdo ležišče na slami, največje uboštvo in ponižanje — vse to ostro obsoja ves naš napuh, našo ošabnost, našo mehkužnost in razvajenost, vse naše preveč posvetno življenje. Nič lepšega zato ne moremo ob jaselcah povedati, kot oznanjati božje ponižanje in božjo ljubezen, ki je dvignila uboge človeške otroke do sreče otrok božjih.

Ako pa hočete božično skrivnost resnično doživeti in njene sadove in milost v življenje prenesti, pojdite v cerkev in združite se z božično službo božjo. Čim bolj boste združeni s cerkvenim praznovanjem vsakega praznika, tem bolj popolno bo vaše versko življenje, tem več milosti boste prejeli za dobro življenje; liturgija, cerkveno bogoslužje je namreč najboljši učitelj verskega življenja.

S trojno evharistično daritvijo sv. maše je oblikovan božični praznik. Iz Jeruzalema je prenesla rimska cerkev to navado na zapad. V sveti noči so se zbrali kristjani v Betlehemu, na kraju Gospodovega rojstva, in nič lepše niso mogli posvetiti polnočne ure, kot z daritvijo sv. maše. Zatem so se vračali v Jeruzalem, kamor so dospeli v zgodnji jutranji uri in so v »cerkvi vstajenja« obhajali drugo, jutranjo sv. mašo. Ko je bil pa že popoln dan, so se v glavni cerkvi zbrali k slovesni službi božji. V Rimu so to navado posnemali in prvo sv. mašo obhajali v Marijini cerkvi »pri jaselcah« jutranjo sv. mašo so opravili v rimski »cerkvi vstajenja« in slovesno praznovali božični praznik v glavni cerkvi sv. Petra.

Vse tri sv. maše izražajo v svojih molitvah in berilih stopnjevanje božične misli:

1. polnočnica — angelska maša. Deloma še adventno razpoloženje vlada pri prvi sv. maši — želje po luči, hrepenenje po Odrešeniku. Rojstvo novorojenega Dete oznanijo angeli, božja Luč zasveti v sveto božično noč, a samo sv. družina ve za blagovest Odrešenikovega rojstva. Le v Betlehemu je Luč, povsod drugod po svetu je še adventna noč. Temna je še noč v naravi, tema je še v marsikaterem človeškem srcu — pa vendar je božična noč. Iz revščine, iz teme si želimo k luči. Cerkev nas vodi k nevstajenju božji Luči v jaselcah, ki od vekomaj, pa vendar vedno mlada izhaja iz Očeta. Kako malenkostno in smešno je proti temu večkrat človeško delo in medsebojno pehanje zunaj v svetu, ko bi vendar moralo vse vednole Bogu služiti, — „Gospod mi govori: moj sin si ti, danes sem te rodil.“ — Zakaj hrume pogani in kujejo narodi prazne načrte. — »Razodela se je milost božja, ki prinaša zveličanje vsem ljudem; uči nas, da se odpovedujemo brezbožnosti in posvetnim željam in na tem svetu pravično in pobožno živimo. (Berilo iz prve sv. maše.)

2. Zorna, pastirska maša. Iz temne noči in človeškega življenja stopimo v jutranjo svetlobo Kristusovega dneva. Luč iz Betlehema oznanja rojstvo novega Kralja pastirjem in nam vsem, ki smo hrepeneli po Luči. — »Luč bo danes zasijala nad nami; Gospod je rojen.« — Njegovo

ime je Čudoviti, Močni, Bog, Knez miru, Oče prihodnjega veka; in njegovo kraljestvo je brezkončno. — »Razodela se je dobrotljivost in ljudomilost Boga, našega Odrešenika: odrešil nas je, ne zaradi pravičnih del, ki smo jih mi storili, marveč po svojem usmiljenju v kopeli prerojenja in prenovljenja po sv. Duhu. (Berilo iz druge sv. maše.)

Vsi iščemo danes boljših časov, lepšega življenja. Mnogi med nami pa iščejo luč in razsvetljevanje tam, kjer je tema še večja. Sveta božična noč pa vodi kristjane iz teme k pravi Luči — Kristusu, Odrešeniku. Kot Jezus v Betlehemu, tako naj se luč Njegove milosti in miru vsako leto znova rodi v dušah ljudi, da postanejo vsi B gu po volji. V naših delih pa naj odseva ona luč, ki nam po veri sveti v dušah.

3. Velika, božična maša. Pri tretji sveti maši se božična misel razvije do svoje polnosti. Novorojeno Dete se predstavi kot Kralj vsega človeštva in vseh stvari. — »Pojte Gospodu novo pesem, ker velike stvari je dopolnil.« Razvija se misel Kristusovega božjega poslanstva: nič več ni samo skromno Dete v jaselcah, Odrešenik je, Kralj je, ki mora vsemu svetu zavladati, ako le svet hoče, da postane svet luč v temo našega življenja. Kristus je prišel za vse kot Odrešenik in vsi so pred njim enaki, kajti pred Bogom ni razlike med narodi, ne med stanovi, naj bo revež ali bogat. To naj nam bo vsem božična tolažba, posebno pa še vam ubogi, zapuščeni, trpeči, brezposelni in revni, kajti vam še posebno velja božična blagovest o luči, o bratstvu, o ljubezni in otroštvu božjem.

Velesila tiska.

Ko je bil Napoleon I. na vrhuncu svoje slave, ko se mu je klanjala vsa Evropa in je odstavljaj in postavljaj vladarje, je začel mlad mož v Porenju v Nemčiji izdajati časopis, v katerem je pozival Nemce naj se otresejo tujega jarma in sužnosti. To je bil Jožef Görres v Koblenzu. V začetku se je to njegovo delo bolj malo opazilo. Kmalu pa se je položaj izpremenil. Ognjevit besede, navdušeni članki lista „Rheinischer Merkur“ so užigali duhove v Nemčiji kakor mogočne rakete. Povsod so se vneli duhovi v vroči ljubezni do svobodne domovine. In mogočni Napoleon je začel s skrbjo zreti na to podjetje in je imenoval njegovega povzročitelja, izdajatelja lista, peto velesilo Evrope. In pred to silo je zatemnela kmalu Napoleonova zvezda, dokler ni ugasnila na krvavem bojnem polju pri Waterloo. Tisk je vrgel mogočnega osvajevalca iz prestola!

Če gledamo danes po dobrih 100 letih na delovanje in vpliv tiska, moramo priznati, da tisk ni samo peta velesila, ampak — prva! Nobena vlada ne more danes obstati brez tiska, ki podpira njeno delo. Mogočne države morajo pogosto kapitulirati pred mogočnimi svetovnimi listi, Nemške sile ni strlo toliko orožje zaveznikov, kakor tisk, ki je dvignil ves svet v boj proti osrednjima državama. Če dobi kako gibanje v roke tisk, potem je za njega bitka dobljena. Za to vidimo, da se danes bije boj za denar, za svetovno gospodarstvo, za dežele, za revizijo mirovnih pogodb in proti njej, za vlade in režime pred vsem po tisku.

Katoliki ne smemo prezreti velike sile tiska. Nam ne gre za denar, ne za vlade, ne za režime, ne za revizijo mirovnih pogodb, ne za osvajanje dežel ali kolonij, nam gre za več, mi hočemo osvojiti ves svet za Kristusa. Toda če ne bomo rabili tega orožja, če se ne bomo posluževali te velesile tiska, ne bomo osvojili sveta za Kristusa, ampak bomo še v dosedanjih katoliških deželah podlegli nasprotnim silam.

Svobodomiselstvo, frامasonstvo, materijalistični svetovni nazor ima v svoji oblasti ogromno število dnevnikov, tednikov in drugih listov, izdaja brezštevila brošur, knjig in tiskovin, ki imajo vse namen izpodkopati in srcih vernih katolikov vero, krščanstvo, katoliško prepričanje in življenje.

Razkrajajoči vpliv katoliški veri sovražnega tiska se opaža že po vsem svetu. Na bojnem polju tiska se bje danes svetovna vojna med Kristusom in Antikristom.

Ko sem pred par leti ogledoval svetovno razstavo tiska v Kölnu, sem naravnost ostrmel, ko sem prišel v zadnji oddelek na skrajnem levem krilu razstave, kjer je imela svoj oddelek boljševiška Rusija. Kaj takega nisem pričakoval! S svojo množino listov, brošur in knjig, ki vse služijo propagandi komunizma, je prekosila ruska razstava vse druge države! Miljarde gredo v Rusiji le za to, da se potiska propagira po vsem svetu boljševizem! Koliko žrtev si je nadelo to gibanje v Rusiji! Kljub svojem težkemu gospodarskemu položaju žrtvujejo boljševiki ogromne svote za svoj tisk. Tam sem stal sredi ogromnega paviljona, ki je bil ves krvavo rdeč in je mogočno vplival s svojo ogromnostjo in sem primerjal nas katolike s to požrtvovalnostjo in ogromnostjo propagande boljševizma, pa me je bilo skoro sram. Ko bi mi katoliki, katerih je danes okrog 330 milijonov posvečevali svojemu tisku, tako pozornost, kakor jo par milijonov boljševikov, bi bil danes ves svet že katoliški!

Zadnji čas je že, da se katoliki zdramimo in da z vso silo podpiramo le oni tisk, ki propagira, brani in utrjuje katoliška načela!

V naše družine naj prihajajo le take knjige, le taki listi, le take brošure, ki spoštujejo našo vero, naše prepričanje in našo vest!

Današnji čas prinaša za vernega katolika polno nevarnosti. Naše versko prepričanje se več ali manj jasno napada v družbi, po salonih, po tovarnah, po knjigah in listih. Katolik mora biti danes dobro podkovan v resnicah svoje vere, da mu jo ne omajejo ugovori, napadi, laži in zavijanja. Treba je, da danes več beremo in več znamo o verskih vprašanjih. Kako žalostno je, da tako pogosto srečujemo v življenju »katolike«, ki ne poznajo svoje vere, ki nimajo o svojem življenjskem nazoru toliko znanja, kolikor ga ima morda otrok koncem prvega šolskega leta! Dobil sem že v svojem življenju profesorja, ki ni znal očenaša, inženirja, ki ni ničesar vedel o spovedi in sv. obhajilu, ljudi, ki so se smatrali za dobre vernike, pa niso vedeli niti tega, da je en Bog in v njem tri božje osebe. Dobro pa so poznali razne filmske zvezde, športne vesti, še bolje pa razne neutemeljene napade in predsodke proti katoliški veri. Kje je temu vzrok? Ker ne berejo katoliškega tiska.

Dobro vem, da se bo kak »katolik« celo zgražal nad tem, da o tej zadevi pišem! Tako daleč smo že prišli v nekaterih »katoliških« krogih, da nas napadajo kot prenašeteže, nestrpnosti in Bog ve kaj še, če govorimo in pišemo o tej dolžnosti, ki bi morala biti za katolika sama po sebi umevna! Da, celo tako daleč so prišli, da gredo iz cerkve od pridige, če si duhovnik upa le od daleč opozoriti na to jasno dožnost katolika, da podpira, bere in naroča katoliške liste in knjige, ne pa krščanstvu sovražnih. Toda tako zgražanje teh skaza-katolikov nas pač ne sme odvracati od tega, da bi ne budili katoliške vesti, ki jasno govori, da katolik ne sme podirati katoliške vere in ne katoliškega mišljenja in prepričanja s tem, da podpira veri in cerkvi sovražnega tiska.

Vzemimo slučaj, da bi imela kaka mati sina, ki bi bil poseben prijatelj človeka, ki bi jo sramotil in zaničeval, sina, ki bi se dobrodušno smejal najgršim napadom na svojo mater in bi odobral blatenje svoje lastne roditeljice. Ali bi bil tak sin vreden sin svoje matere? Ali bi mogla mati ljubiti takega sina? Ali je to mogoče, da bi kak sin, ki le nekoliko ljubi svojo mater, kaj takega zagrešil? Katoliška cerkev pa ima žalibog take sinove, ki najrajše berejo, naročajo, plačujejo in podpirajo take liste, ki pri vsaki priliki udarjajo po katoliški veri in cerkvi, ki taje verske resnice, ki propagirajo naturalizem, odpad od vere ali vsaj versko mlačnost! To so pač skaza sinovi katoliške matere!

Če si res katolik, potem ne boš ne podpiral in ne bral in ne držal v hiši lista ali knjige, ki bi smešila ali napadala to, kar bi moralo biti tebi najsvetejše!

Posebno pa morajo starši paziti na to, kaj berejo njihovi otroci. Dobra knjiga, pošteno čtivo jim bo vzgojilo dobre otroke, slaba knjiga, slab list pa pokvari vso vzgojo. Slabo berilo je strup za mladino!

Sv. Terezija je zgodaj izgubila svojo mater in je bila prepuščena sama sebi. Dobila je v roke razne zaljubljene romane, ki jih je s strastjo prebirala. Sama pripoveduje o sebi, da ji je sladki strup budil domišljavost, samozaljubljenost, napuh in zabavoželjnost. Na drugi strani pa bere mo o življenju sv. Ignacija Lojolskega, da mu je dobra knjiga odprla oči in ga privedla na svetniško pot življenja.

V slovenskem narodu je pri naši vzgoji velika pomanjkljivost to, da premalo beremo nabožne knjige in življenjepise svetnikov. Pred nekaj leti sem prišel skupaj z nekim francoskim redovnikom, ki se je zgledoval nad slovensko literaturo, da je v tem oziru tako pičila. Malo imamo v tem oziru, pa še tega ne preberemo, kar imamo! Naša mladina bere prazne romane, plitve povesti, resničnih životopisov najboljših ljudi pa skoro ne pozna. Priporočal bi starišem, da dajejo svojim otrokom čitat življenjepise svetnikov, sv. Alojzija, sv. Stanislava, sv. Terezije- Velike in Male i. t. d. Tu bo gledala naša mladina živ vzgled resničnega krščanstva, se bo navduševala in ogrevala ob ognju svetništva in bo vzljubila res krščansko življenje. Zelo poučno in vzgojno je misijonsko berilo, poročila o misijonih in misijonarjih. Koliko lepega berila prinaša Bogoljub, Glasnik presv. Srca Jezusovega, Katoliški misijoni. Naj bo v vsaki družini vsaj eden izmed teh listov, ki bo učil versko resnico, budil versko življenje in prinašal vedno novega ognja v družino.

Povej mi, kaj bereš in povedal ti bom kakšen si in kakšen boš!

Največji grduni.

Nemški pregovor pravi: „Der grösste Schuft im ganzen Land ist und bleibt der Denunziant.“ Slovensko bi se nekako reklo: grdun največji je pač ta, ki denuncira bližnjega!

Že med vojsko je začela bohotno poganjati ta smrdljiva »čednost«! Celi kupi grdih ovadb so se kopičili po okrajnih glavarstvih žandarmerijskih poveljstvih, pri vojaških komandah i. t. d. Če je kaka žena dobivala malo več podpore, že so jo prijazni sosedje ovadili, da preveč dobiva. Če je kak vojak prišel na dopust, ali se je s kako večjo ali manjšo boleznijo za nekaj časa »zmazal« s fronte, že je kaka grda oseba pisala na vojaško poveljstvo, da ta in ta ni bolan, da se le dela bolnega i. t. d. Koliko so morali nekateri trpeti radi grdih ovadb, da celo na morišče so morali nekateri radi denunciacij!

V Sloveniji nekje je živel pošten kmet, kateremu je šla pač vojska na živce in se je nekoč v družbi izrazil čez vojsko in cesarja, pa se je našel človek, ki ga je ovadil in moč je moral v zapor in končno na vojaško strelišče v Ljubljani, kjer je bil ustreljen. Tako je grdi denuncijant umoril moža, otrokom očeta in poštenega slovenskega kmeta.

Mislili smo, da bo ta denuncijantska grdobija izginila po vojni, a temu žalibog ni tako, zdi se celo, da še vedno bolj bolj bohotzo raste. Po vsem svetu cvete denuncijantstvo in žalibog moramo priznati, da Slovenci v tem oziru nismo — najzadnji ...!

Kako pretresljivo sliko nam podaje pisateljica Rachmanova o boljševiški Rusiji! Povsod ovajalci, špijoni, vsaka malenkost se nese na nos oblastnikom, ljudje si ne upajo glasno govoriti, ne nasmejniti, ne kihnuti, ker vse se more razlagati kot protirežimsko dejanje, ali protirevolucionarno mišljenje.

Kako žalostne so razmere v tem oziru v sosednji državi, kjer zdihuje v težkem denuncijantskem ozračju pol milijona naših ljudi. Nikdar niso varni, da jih kak sovražnik ne spravi v zapor in pred sodišče z lažnjivo ovadbo. Vsled denuncijantstva so postale razmere tam nevzdržne! Poštejniki morajo v zapore in celo v smrt.

In — ali smemo objaviti dokaze o cvetočem denuncijantstvu tudi iz naše domovine? Zlo je pač že tako zrastle, da bi bilo treba res poštene operacije, da se izreže iz narodnega telesa ta rak-rana! Če molčimo k vsemu temu, bo ta bolezen le še rastle, radi tega je pač ne samo v moralnem, ampak tudi v narodnem interesu, da se opozarja na grde bijo denuncijantstva.

Vprašajte naše davčne uprave o tem predmetu! Povedali bi vam lahko tam — če jim tega ne brani uradna tajnost, da imajo cele kupe aktov, denuncijacij, podpisanih in nepodpisanih pisem, v katerih prijazni »sosedje«, stanovski tovariši in konkurentje ovajajo svojega bližnjega, da je prikril kako paro dohodkov in da so mu tako odmerili pre-malo davkov. Nedaleč od Kranja se je pred kratkem zgodil sledeči zanimiv slučaj. Nek obrtnik je jemal blago pri trgovcu, ki mu je kreditiral mnogo denarja in mu omogočil lepo delavnico. Jemal je pa tudi blago pri neki zadrugi, kjer ni bil član. Mal obrtnik je napravil dolga za okrog pol milijona Din in prišel v konkurz. Trгоvec in zadruga sta terjala denar od njega in sta se seveda tudi zanimala, kam bi bil dolжник dal toliko denarja, saj je moral z žlico jesti tisočake, da se je tako zadolžil. Kot plačilo za to prijaznost pa je dolжник-obrtnik oba svoja kreditorja pri davčni upravi in celo pri ministru ovadil in ju spravil v precejšnje neprilike!

Ni dolgo tega, ko je bil v Jugočeški aretiran delavec, pošten mož in vnet Jugoslovan, ker ga je lažnjivo ovadil sodelavec, da je govoril gotove reči proti zakonu. Mož je bil zaprt in ko bi se ne bila po pričah izkazala njegova nedolžnost, bi bil pošteno »zašit« za nekaj mesecev.

Nad vse grde so politične denunciacije! Ni zlepa tako grde kreature, kakor je političen denuncijant, ki brez potrebe in krivično ovaja svojega bližnjega, ga krivično sumniči ne-lojalnosti napram državi in oblastem. Krivični politični denuncijanti so zastrupljevalci mirnega sožitja državljanov, največji škodljivci države in nizkotna bitja brez morale. Koliko nedolžnih ljudi so taki ovajalci spravili že v nesrečo in neprijetnosti! Koliko uradnikom so taki povzročili označbo med vojno »P. V.« — to je politično sumljiv, koliko prestav, stroškov in šikan mora neredko najboljši uradnik prestatati radi zlobnih, krivičnih in maščevalnih ovaduhov.

Nekoč in nekje je bil državni uradnik denunciran kot nezanestljiv element radi tega, ker je šel parkrat v župnišče! Pri nekaterih političnih propalcah je državni uradnik že »nezanesljiv« in protidržaven element, če hodi v cerkev, če se z župnikom pozdravlja, če se morda celo pregreši, da gre k zakramentom in ali morda celo kdaj v duhovniško družbo.

Včasih so imeli po mestih takozvane »Prangerje«, to so bili sramotni kamni ali odri, na katere so postavljali javne oderuhe, obrekljivce, lažnike, krivične ovaduhe, krivične navijalce cen in druge tem podobne zločince. Ta koristna uredba bi se pač morala uvesti tudi tam, kjer cvete krivično ovaduštvo!

Ločiti pa moramo krivično ovaduštvo od pravične in obvezne ovadbe.

V gotovih slučajih obstoja namreč dolžnost ovadbe ali naznanila predstojnikom ali oblastem. Tako je pač dolžan ovaditi orožnik ali policaj, javni čuvar in državni pravdnik v zadevah, za katere so postavljeni kot varuhi javnega reda in postave. Seveda bi se pa tak čuvar javnega reda in javne morale še najhuje pregrešil, če bi krivično in po nedolžnem ovajal in sam kršil red in zakon, katerega čuvati je dolžan.

Vzemimo slučaj, da vozi avtomobilist po noči brez luči, pa ga dobi orožnik na cesti. Javni organ je po svojih predpisih dolžan naznaniti kršilca zakona in mu tega ne

more nihče najmanje zameriti. Če finančni uradnik ovadi onega, ki prikrajša državo ali občino pri trošarini ali davkih, je zopet to njegov poklic in mu moramo šteti v čast, če vrši svojo dolžnost in izpolnjuje svojo službeno prisego. Vse drugo pa je, če napravi ovadbo sose, stanovski tovariš, ki ni za to poklican in pri tem nič prizadet in ovaja samo iz škodoželjnosti in maščevalnosti. To je denuncijantstvo v grdem pomenu besede, ki ga mora obsojati vsak pošten človek.

So pa tudi možni slučaj, ko je privatnik dolžan napraviti ovadbo in sicer v slučaju, ko gre za javni blagor ali za odvrnitev škode človeški družbi ali pa da se odvrne velika škoda tretjemu.

Vzemimo, da kdo izve, da hoče kdo izdati domovino sovražniku, je v tem slučaju dolžan izdajalca ovaditi, da se odvrne velika nevarnost za domovino. Ali drug slučaj! Nekdo bi ukradel 100.000 Din in bi tako svoje dejanje prikril, da bi ga nihče ne sumil, pač pa bi sledove tatvine tako napeljal, da bi prišli čisto nedolžnega in bi bil nedolžni osumljen tatvine in v nevarnosti, da bo obsojen in zaprt. Slučajno bi pa kdo izvedel, kdo je pravi tat. Če bi ta ne povedal, bi bil po nedolžnem osumljeni obsojen. Sedaj je dotični, ki to ve, dolžan ovaditi krivca, da se odvrne škoda nedolžnemu. Seveda pa obstoji dolžnost ovadbe le v slučaju da je krivda gotova. To so torej izredni slučaj, ki zahtevajo denunciacijo in ista ni greh ampak celo dolžnost. Kdor pa ovaja lažnjivo, brez potrebe le iz škodoželjnih motivov, je denuncijant v slabem pomenu besede je pred vsem poštenim svetom — grdu.

Dobrodelni vestnik.

Vincencijeva družba je priredila po župniji nabirko za božično obdarovanje revežev. Nabirka je pokazala, da naši župljani čutijo z reveži in da radi žrtvujejo za nje. Nabralo se je v gotovini Din 4.008-25, v blagu pa v vrednosti za Din 3.902-50, torej v skupni vrednosti za Din 7.910-75. Vsem darovalcem prav iskrena hvala!

Obdarovano je 27 revnih družin in 33 posameznikov, torej se je razdelilo 60 božičnih darov.

Pri Vincencijevi družbi in tudi v župni pisarni se oglaš vedno več prosilcev za staro obleko in perilo. Po družinah imajo morda še kje kaj stare porabne obleke, ki je doma ne potrebujejo in bi jo mogli darovati za reveže. Tudi stari čevlji bi mnogim prav prišli. Vsi, ki bi imeli kaj take obleke odveč, morejo isto darovati za reveže in jo poslati ali v župnišče ali pa k tajnici Vincencijeve družbe gospej dr. Ambrožičevi.

Po novi šolski uredbi bo po novi uredbi bo po novem letu v gimnaziji celodnevni pouk. Ker se mnogo dijakov in dijakinj vozi v Kranj v šolo in bi ne imeli kam preko poldne, je sklenila Vincencijeva družba, da priredi v Delavskem domu eno, ali po potrebi dve sobi, kjer bi dijaki mogli na gorkem čakati pouka in se tam tudi učiti. V Delavskem domu dobe dijaki tudi po znižani ceni kosilo.

Župnija Kranj.

Oznanila za december.

1. Novo leto ali obrezovanje Gospodovo, ob 6. in 10. sv. maša z blagoslovom, ob 10. peta sv. maša, pod ob 2-30 pete litanije M. B. Po 6. sv. maši vesoljna odveza. Prvi petek v mesecu!

3. Praznik imena Jezusovega, prva nedelja v mesecu, ob 6. sv. maša z blagoslovom, skupno mesečno sveto obhajilo za moške. Ta dan in vso osmino se morejo prejeti pop. odpustki, ki se morejo nakloniti tudi dušam v vicah. Pogoji so: Prejem sv. zakramentov, navzočnost

pri sv. maši in molitev v papežev namen. Pop. ura molitve in litanije imena Jezusovega. Po litanijah je shod za dekliško Mar. družbo.

6. Praznik razglasenja Gospodovega ali sv. Trije Kralji, ob 6. sv. maša z enim in ob 10. slovesna sv. maša z dvema blagoslovoma. Pop. ob 2:30 slovesne litanije M. B.

Darovanje za župno cerkev je na praznik sv. Treh Kraljev pri vseh dopoldanskih opravilih in pop. po litanijah. Vesoljna odveza za III. red.

9. Rojstni dan Nj. Vel. kraljice, ob 9. slovesna sv. maša.

10. I. ned. po razgl. Gospodovem, praznik sv. Družine, pop, shod za žensko M. družbo.

17. II. ned. po razgl. G. Pop. shod za III. red.

20. Sv. Fabijan in Sebastijan ob 7. sosekina sv. m. v Čirčičah ob 8. na Pungratu, ob 8. v župni cerkvi odpade sv. maša.

24. I. predpepeln. ned., pop. po litanijah je v Ljudskem domu velikonočni pouk za dekleta iz mesta in vseh vasi v župniji.

31. II. predpep. ned. Pop. v Ljudskem domu velikonočni pouk za fante iz mesta in Rupe, Huj, Klanca in Čirčič. Za fante iz Premskovega je pouk v cerkvi na Premskovem po litanijah.

Velikonočni pouk je za posamezne stanove zelo potreben. Priporočamo, da se ga udeležujete vsi župljani, posebno pa prosim starše, da skrbijo, da se mladina udeleži velikonočnega pouka.

Mrliška kronika.

Bitenc Pavla, žena posetnika, Huje št. 17., roj 20. januarja 1901, umrla 25. nov.

Cvirn Ljudmila, žena žand. por. v. p., Kranj, Koriško predmestje 56, roj. 16. sept. 1877, umrla 29. nov.

Ausenik Blaž, berač, star 71 let, umrl 5. dec.

Čelešnik Marija, zasebnica, Gorenje 16, rojena 28. marca 1851, umrla 12. dec.

Potočnik Alojzij, Premskovo št. 89, roj. 31. okt. 1931, umrl 15. dec.

Mayr Ana, roj. Illk, vdova pivovarnarja in posestnika, Kranj 112, roj. 1. okt. 1962, umrla 15. dec.

Župnija Šmartin pri Kranju.

Oznanila.

1. jan. Novo leto. Božja služba ob 6. in 9. z blagoslovom, popoldan ob 2. pete litanije M. B. — Zjutraj vesoljna odveza, — popoldan shod III. reda.

3. jan. Ime Jezusovo. Božja služba zjutraj po navadi, ob 9. z blagoslovom, popoldan ob 2. litanije presv. Imena Jezusovega. — Skozi vso osmino popolni odpustki. Zjutraj obhajilo mož in fantov.

6. jan. Sv. trije kralji. Božja služba obakrat z blagoslovom, popoldan ob 2. pete litanije M. B., po litanijah shod Marijine družbe.

10. jan. Praznik sv. Družine. Božja služba zjutraj po navadi, ob 9. z blagoslovom, — popoldan ob 2. pridiga za bratovščino sv. Družine in litanije. — Popolni odpustki za bratovščino sv. Družine.

17. jan. II. ned. po razglasenju Gospodovem. — Božja služba po navadi.

18. jan. Sv. Anton Puščavnik. Ob 8. sv. maša v Stražišču.

24. jan. I. ned. predpepelnična. Božja služba po navadi.

31. jan. II. ned. predpepelnična. Božja služba po navadi.

Umrli:

11. dec. Cvetana Bernik — učenka IV. razreda osnovne šole, — umrla na Gor. Savi, št. 3, stara 10 let.

Razno.

Kip sv. Terezije Deteta Jezusa ima ubito šipo, neimenovana dobrotnica je poslala Din 100 — za popravilo šipe v pismu. Ker stoji ta kip na neprilичnem kraju za spovednico, premišljamo, kako bi ga postavili na kako primernejše mesto. Morda pride na altar presv. Srca Jezusovega v kapelo. Ker pa arhitekt še ni napravil tozadevnega načrta, ne moremo še povedati, kako bo. Bilo bi škoda sedaj popravljati šipo, če bi se kasneje ta neokusna omara odstranila iz cerkve. Denar bi se porabil ob priliki prenovitve za dostojnejšo okrasitev kipa Male Cvetke.

Zimski pod v cerkvi je v zelo slabem stanju. Letoš se je napravil ves nov v prezbitariju, polagoma se bo prenovil po vsej cerkvi.

Za advent letos nismo napravili pri glavnem altarju ozadja s sliko M. B., ker je itak v glavnem altarju že kip M. B., poleg tega je pa postavljanje ozadja in ogrodja za sliko zelo težavno.

Mohorjevih knjig še niso vsi vzeli, kdor izmed naročnikov jih še ni prišel iskat, naj v kratkem pride po nje.

Loterija za zidavo katoliške katedrale v Beogradu V naši prestolici nimamo katoliki kake večje cerkve, katoliška škofijska cerkev je le malo večja podružnica. Nujno je potrebno, da sezidamo katoliki naše države v prestolici dostojno škofijsko cerkev. Načrte za njo ste morda že videli v listih. Stroški za nje bodo velikanski. Da se pokrijejo izdatki je ministrstvo dovolilo veliko loterijo, pri kateri bo vseh dobitkov v vrednosti za 8 milijonov Din. Srečko so po 100, 50 in 25 Din. Kdor bi želel naročiti kako srečko, naj se zgleda v župni pisarni, da jih o pravem času naročimo. Žrebanje bo 1. maja 1932.

Premskovo. Nekateri so se razburjali ob notici v predzadnjem Kranjskem zvonu, da naj vsak najprej naznani mrliča v župni pisarni in se sme zvoniti mrliču šele potem, ko se naznani smrt v župnišču in dobi cerkovnik tozadevno sporočilo od župnega urada. To ni nič kaj posebnega in je povsod tako v navadi. Tudi v Kranju cerkovnik zvoniti mrliču šele potem, dobi nalog za to od župnika. Na Premskovem so razni drugoverci, odpadniki od vere, ljudje, ki žive v divjih zakonih, če ti umrjo nespokorjeni, se ne bi smeli pokopavati cerkveno in se jim tudi zvoniti ne sme. — Da pa ne bi prišlo do kakih neljubih pomot, je potrebno, da se vsak mrlič najprej naznani v župni pisarni, kjer se dobi potem navodilo za zvonjenje. Če bi kdaj ne bilo v župni pisarni župnika, naj se pa slučaj smrti naznani onemu g. kaplanu, ki je doma.

Razširjajte Kranjski zvon!

Pokorn:

Kranjski župniki.

Dne 28. okt. 1528. je škof zopet prišel v Kranj z vsem dvorom. Za to prihko je dal vikar popraviti stopnice v župnišču, v škofovi sobi pa dal napraviti štiri močna železa pri oknih.

Ko je l. 1530.¹ resigniral Tomaž Stokrat na svoj beneficij v pungrški cerkvi, je kranjsko mestno svetovalstvo to sporočilo Krištofu dne 24. maja ter ga prosilo kot pravega mestnega župnika, naj potrdi in umesti Valentina Slosserja, župnika v Mošnjah, ki si ga je mestno svetovalstvo izbralo, čemur je škof ugodil.

I-tega dne in leta je škof po smrti Andreja Cibavit, trbovelskega župnika in beneficijata sv. Jurija v kranjski župni cerkvi, potrdil in umestil od mestnega svetovalstva predlaganega Filipa Stukrat iz Kranja novim beneficijatom. Vsa ta pisma mestnega svetovalstva je pregledal in potrdil javni notar France Chyletz, duhovnik iz Drage tržaške škofije.

Precej drugačno sliko, kakor smo jo videli pri predniku Lambergu, imamo o škofu Rauberju. Bil je hkrati višji pastir, vojskovodja in državnik. Zato se ne bomo čudili, da je prejel toliko svoboščin in odlikovanj od vladarjev. Poleg že omenjenih mu je cesar Maksimilijan I. dne 29. dec. 1518² dovolil, da sme stalno imeti dva ribiča na Savi, kar mu je pozneje dne 9. maja 1533. nadvojvoda Ferdinand tudi potrdil. Isti Ferdinand mu je dne 29. nov. 1533. dal spregled glede opravljanja sobotnih in kvaternih obletnic za celjske grofe v gornjegrajski kapeli, ker je bil zadržan glede drugih opravil državnih zadev, da lahko pozneje nadomesti. Isti nadvojvoda mu je potrdil dne 20. nov. 1523. tudi pravico krvave sodbe, palice in vislic, katero mu je podelil že cesar Maksimilijan I. dne 21. julija 1498. za sodni okraj Gornjigrad in Goričane. — Cesar Ferdinand potrdi škofu tudi z dne 18. jan. 1529. utelešenje kranjske mestne župnije z ljubljansko škofijo.

L. 1529.³, dne 26. maja, pa je Ferdinand posebno odlikoval ljubljanskega škofa Krištofa Rauberja s tem, da je njemu in vsem njegovim nasledn kom podelil naslov „kneza“ in ukazal, da se nazivlje njegovo bivališče v Ljubljani „palača“-dvorec, kateremu je podelil privilegij zavetišča za krivce ter izvzel njegovo družino, da jo ne sme nihče drugi, kakor le samo škof kaznovati za razne pregreške.

Pri tej priliki moramo pripomniti, da je isti naslov „knez“ nosil že njegov prednik prvi ljubljanski škof Žiga Lamberg, četudi morda le za svojo osebo. V dokaz tega nam je beneficij sv. Andreja v ljubljanski stolnici. L. 1483⁴ namreč je ustanovil Friderik pl. Lamberg iz Boštanja (Sauenstein) imenovani beneficij. Tudi beremo pod škofovim podpisom „princeps et dominus“ — knez in gospod.

Po letu 1532. se je škof Rauber odtegnil boju in živel le za svoje cerkvene in upravne posle. Dosegel je starost sedemdesetih let. Spomladi 1536. se je mudil še v Gornjem gradu, potem pa šel po opravih na Dunaj, kjer se ga je lotila huda bolezen, ki mu je utrgala nit življenja dne 27. okt. 1536.⁵ in ga položila na mrtvaški oder. Njegov stric Daniel pl. Gallenberški in Frančišek Kacijanar, njegov pomožni škof sta mu stala ob strani v njegovih zadnjih urah. Truplo so prepeljali v Gornjigrad, kjer so ga položili k večnemu počitku v stari cerkvi, v kapeli sv. Andreja, ki

jo je dal sam zgraditi. Škof sam si je dal napraviti tudi nagrobni spomenik iz belega marmorja, ki proslavlja njegova dostojanstva in zasluge, še v življenju 1527. Ta nagrobna plošča je vzdana danes zunaj v južno stran nove cerkve, v stari pa je ležala na tleh, na grobu v kapelici sv. Andreja.

Škofu Rauberju pa je postavil spomenik tudi Trubar. Ta sicer ne proslavlja njegovih zaslug in dostojanstev, pač pa osvetljuje njegovo naziranje glede luteranske verske novotarije. Ko je l. 1461. na povabilo kranjskih stanov prišel Trubar v domovino, je pridigoval na sv. Petra in Pavla dan v cerkvi sv. Elizabete v Ljubljani. Pet dni pozneje (4. julija) pa v opravičbo svojega nastopa piše škofu Petru pl. Seebach v Gornjigrad med drugim takole: „G. Pavel (Wiener) in jaz (Trubar) sva se prav dobro spominjala, da so škofje: Krištof Rauber, Franc Kacijanar in tržaški škof Peter Bonomo na zadnjo uro prejeli cel zakrament t. j. sv. obhajilo pod obema podobama⁶ — drugače proti lastni vesti sploh niso hoteli biti obhajani.“

Škof Rauber, kot pravi župnik kranjske mestne župnije, zaposlen na vse strani kot državnik in cerkveni dostojanstvenik, ni mogel sam vršiti pastirske službe v Kranju in v Šmartinu. Vršil jo je po svojih namestnikih — vikarjih. Znani so nam sledeči: a) Andrej⁷ ki je izvršil ustoličenje škofovo na Kranj dne 29. avg. 1511. Bil je iz stolnega kapitlja, l. 1497. še kaplan, zaznamovan Baltazar (Walt-hauser), pozneje beneficijat sv. Jurija v stolnici, a je resigniral, ko je l. 1551. umrl kot korar. Imel je tudi beneficij v hospitalu, na katerega pa je resigniral že 26. avg. 1550. Bil je zlatomašnik.

b) Hieronim Krajnik (Chreýnisk), omenjen vikar (pleban) l. 1518. Duhovnik ljubljanske škofije, Kranjec, službujoč v Kranju že 1512., ko je bil dne 3. maja za pregledovalca in potrditelja ustanovnega pisma kaplanije ali beneficija sv. Ane in sv. Uršule v župni cerkvi. Dne 28. junija 1518.⁸ je dobil tudi patronat na kaplanijo sv. Katarine kot ustanovitelj v župni cerkvi. Užival je od 1548. tudi beneficij M. B. v karnerju do l. 1553, ko je ostavil svet.

c) Andrej Ciballi (Cibavit), župni vikar v Trbovljah (1521–30).⁹ Dne 30. aprila 1519. mu je Zofija Schneiderin iz Kranja predala svojo hišo v Kranju kot vikarju kranjskemu. Dne 18. aprila 1517. je podal škofu Rauberju račun glede oskrbnitva (Schafferei) kranjske in šmartinske župnije, kateri je imel v najemu, za prejšnje leto. Plačati je imel 194 funtov 88½ šil. črnega denarja, plačal pa je 51 funtov vin, drugo je še na dolgu in tudi davke mora poravnati. Pošiljal pa je Cibavit škofu v Gornjigrad tudi vipavca po tri tovore, ki ga je škof pošiljal potem tudi na Dunaj, po 3.000 konjskih žebjev, javorjev les iz Idrije in Loke, po več tovorov, pa tudi razne druge stvari. Cibavit je v Kranju užival tudi beneficij ali kaplanijo sv. Jurija v župni cerkvi do svoje smrti meseca maja 1530. v Trbovljah.

d) Mathes Ysenhausen,¹⁰ omenjen l. 1530. Kot župnikov vikar ali namestnik se l. 1527. nahaja še v Braslovčah na Štajerskem. Bil je Kranjec. Koliko časa je služboval v Kranju ni znano.

Škof Rauber je svojo hišo v Kranju dne 31. dec. 1533.¹¹ in dvor, ki leži med hišama Hieronima Peterlin na vogalu in Pomijekinovo hišo zamenjal za hišo in dvor vicekaplana sv. Lenarta v Špitalu, Aleša Püngkher (Rinkhor), med župniščem in Meto Wokala. Vicekaplan je dodal škofu še sedem R gld.

¹ Komotar: Jahresbericht 1913/14. str. 25–26, st. 49.–52.

² Ljubljana kap. arhiv f. 162, 5.

³ Ravno-tam.

⁴ M. H. V. 1861. str. 97. in Valv. XI. 688

⁵ Ign. Orožen II. b. str. 11. — Stegenšek Gornjigrad str. 137.

⁶ Jahrbuch d. Prov. est. I. 1882, 2.

⁷ Škof. Arhiv.

⁸ Letopis M. Slov. 1870. str. 109.

⁹ Ign. Orožen IV. b. str. 399. Kapit. arhiv. f. 99, 6. in K. Zb.

¹⁰ Ign. Orožen IV. a. 42. Kapit. arh. f. 126, 24.

¹¹ Perg. list s tremi pečati v škof. arhivu.